

PAGINA 2

Stilteacties tegen armoede

PAGINA 2

Rob Riemen over geestelijke leegte

PAGINA 5

Tijdelijke herberg voor Amerikanen

EN VERDER Geen geld voor onderhoud ■ Blauwe zusters in Loosduinen ■ Iedere dag naar het kerkhof ■ Honderd worden: veel Goudse kaas eten

Soep en schoonheid, beide hebben we nodig

Twee opschriften aan de Prinsegracht.

THEMA In dit nummer van *Kerk in Den Haag* staan verschillende artikelen over armoede. Er is materiële armoede: gebrek aan eten en onderdak. En er is geestelijke armoede: gebrek aan kunst en cultuur.

HET IS SPANNEND DIE TWEE naast elkaar te zetten. Wat draagt meer aan de beschaving bij: gevrijwaard zijn van honger, of kunnen genieten van kunst? De Amerikaanse psycholoog Maslow (1908-1970)

maakte in zijn 'behoeftepyramide' duidelijk wat de mens volgens hem nodig heeft. Aan de basis staan behoeften als voedsel en een warm bed. Halverwege

Lees verder op pagina 3

Kijk op Allah

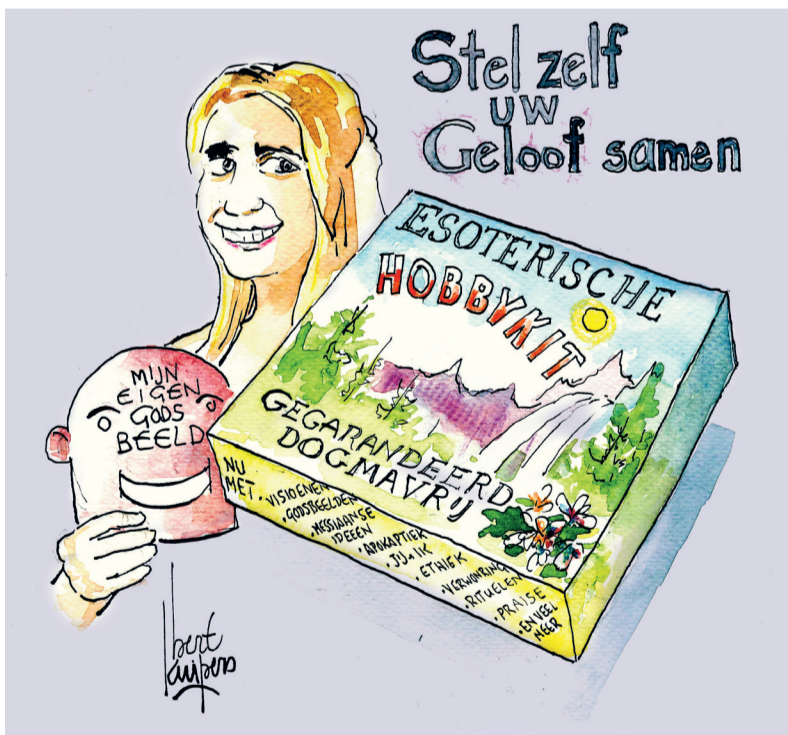
Prof. dr. Johan Goud gaat in gesprek met Leyla Çakir over een persoonlijke kijk op God en wat daarmee samenhangt, zoals godsdienst en gelovigen. Leyla Çakir is 32 jaar oud, intercultureel opbouwwerker, voorzitter van de moskeevereniging te Weert en voorzitter van de landelijke moslimvrouwenorganisatie Al Nisa.

DINSDAG 18 JANUARI, 20 UUR.
REMONSTRANTSE KERK,
LAAN VAN MEERDERVOORT 955.

Gesprekskring esoterie in Bethelkerk

Ontsnappen aan het aardse

INTERVIEW In de Bethelkerk draait een gesprekskring over esoterie. Gespreksleider Nico Riemersma wil het debat aangaan. 'Ik ben vooral nieuwsgierig, ook naar wat de mensen uit mijn eigen kerk nou van dit alles vinden.'

EEN ONGEWOON ONDERWERP VOOR een gesprekskring: esoterie. De Loosduinse Bethelkerk gaat er mee aan de slag. Predikant Nico Riemersma – bijbelwetenschapper van huis uit – heeft er zelf niet veel mee, maar is wel nieuwsgierig naar wat mensen daarin boeit. 'Collega's keken me dan ook verbaasd aan toen ik met dit onderwerp kwam. Maar mij gaat het juist om de verschillen. Ik zoek graag het debat op. Ik wil esoterie en christelijk geloof naast elkaar zetten, en de zaak op spanning brengen. Om erachter te komen: waar

heb je het meeste aan in je leven?'

Goddelijke vonk

Volgens Riemersma is het christelijk geloof in elk geval dichterbij de maatschappij betrokken dan esoterie. 'Esoterie gaat uit van een spirituele weg die je in je eentje kunt afleggen, om weer in contact te komen met de goddelijke vonk in jezelf. In het christelijk geloof gaat het over de gewone alledaagse dingen van het leven, het gaat over genade en

Lees verder op pagina 3

Een Keniaanse sloppenwijk.

Armoede in Kenia

Huizen van koeienmest

WEBLOG Een elfjarige Nederlandse jongen woont met zijn ouders in Kenia. Floris Jansen beschrijft wat hij er ziet.

HALLO, IK BEN FLOOR. IK WOON al bijna anderhalf jaar in Kenia. Ik ben naar Kenia gegaan omdat mijn vader en moeder waren uitgezonden door KerkinActie om te werken op de St. Paul's universiteit. (...)

Kenia is heel anders dan Nederland. Je ziet overall arme mensen die maar wat rondhangen. Je ziet oude oma's die zware stapels brandhout dragen. Mensen maken ruzie over één shilling. Elk huis is gemaakt van golfplaten en misschien een beetje hout en veel huizen zijn ook gemaakt van koeienpoep. Er is ook een enorm verschil tussen arm en rijk en dat is moeilijk om aan te wennen. Bijvoorbeeld Lieven – mijn kleine broertje – ging een keer naar een verjaardag. Daar waren twee clowns ingehuurd en een stuk of zes acrobaten en een springkussen. Die acrobaten werken dan bijvoor-

beeld een hele middag voor 10 euro en de kinderen hebben het na twee minuten al gezien. Ook gingen we een keer naar een islamitische rechtbank toe (voor het on-

'In Nederland doen de stoplichten het gewoon!'

derzoek van mijn vader). Er kwam eens een man naar ons toe en die vroeg ons geld te geven voor de school van zijn dochters. We kenden die man niet eens!

Droomland

Ik ben in de zomervakantie terug naar Nederland gegaan. Toen ik van Schiphol naar ons eerste logeeraadres reed met de auto, zag ik overal mooie huizen in rijen en prachtige rozen in bosjes en prachtige wegen en borden, en stoplichten die het tenminste doen. Ik dacht: vergeleken met Kenia is dit gewoon een droomland. Hier zouden mensen een

Via Lukaskerk naar Kenia

Floris (11) is de zoon van Heleen Joziasse en Willem Jansen. Beiden werkten voorheen in Den Haag, respectievelijk als predikant met bijzondere opdracht bij het maatschappelijk activeringswerk Mara en als pastoraal missionair predikant van de Haagse protestantse gemeente. Ze zijn vanuit de classis Den Haag, via de Lukaskerk, voor KerkinActie uitgezonden naar Kenia. Floris schrijft op zijn weblog over de armoede in Kenia.

FLORIS JANSEN

WWW.KERKINACTIE.NL > PARTICULIEREN

advertentie

Reinoud Schoemaker,
ADVocaAT
Uw letsel mijn zorg
ADVocaAT VOOR LETSEL
EN PERSONENSCHADE
WWW.REINOUDSCHOEMAKER.NL

Rob Riemen waarschuwt tegen geestelijke en culturele armoede

'Populisme is opstapje voor fascisme'

AGENDA De cultuurfilosoof Rob Riemen roept van de daken dat Nederland ten onder dreigt te gaan aan culturele armoede. Hij schreef er een fel boekje over. Daarin waarschuwt hij tegen terugkeer van het fascisme, zoals we dat in de jaren dertig kenden. Deze maand is hij te gast in Den Haag.

ROB RIEMEN MOET ZICH EEN ROEPENDE in de woestijn voelen. Al vele jaren maakt hij zich zorgen over wat hij de 'culturele armoede' van Nederland noemt. Het onderwijs? Te weinig ambities, te mager. Politici? Volksmenners die hun macht willen handhaven. Intellectuelen? Lopen weg van hun verantwoordelijkheid. Het resultaat: een land waar de grootste schreeuwers het voor het zeggen hebben. Kortom, geestelijke leegte.

Rob Riemen, theoloog van huis uit, haalde onlangs het nieuws met een boekje, waarin hij de opmars van de Partij voor de Vrijheid van Geert Wilders vergelijkt met de politiek in Europa in de jaren twintig en dertig. *De eeuwige terugkeer van het fascisme*, luidt de titel. Hij beroept zich op beroemde denkers en schrijvers, die al vanaf 1900 waarschuwend voor een maatschappij waarin de 'massa' van gemancipeerde mensen een kracht zou worden die niet meer te beteugelen was.

De oppervlakkige 'massamens' verloor zijn kritische zin en holde hysterisch achter gewetenloze demagogen aan, die zondebokken zochten voor allerlei misstanden. Helaas, zegt Riemen, naar de profeten werd niet geluisterd en de opkomst van het nationaal-socialisme in Duitsland was het gevolg.

Instincten

Riemen, die directeur van het Nexus Instituut is, een cultuurfilosofische denktank in Tilburg, wordt niet moe te herhalen dat de 'culturele armoede' die hij in Nederland, maar ook elders, aantreft, parallellen vertoont met de jaren vóór de Tweede Wereldoorlog. Hij hekelt het gebrek aan ongerustheid over het verdwijnen van het 'Europese beschavingsideaal'.

In zijn boekje: 'Met het verlies van geestelijke waarden verdwijnt niet alleen de moraal, maar ook de cultuur in de oorspronkelijke betekenis van het woord:

cultura animi – het cultiveren van de ziel. Zowel in de religieuze tradities van jodendom en christendom als in de humanistische traditie van Socrates en Spinoza staat de idee centraal dat de mens een

wezen is dat zich moet verheffen, dat moet uitstijgen boven zijn instincten en fysieke behoeften. Alleen wanneer we erin slagen ons absolute geestelijke waarden eigen te maken, zullen we het leven waardig zijn.'

Gemakzuchtig

Riemens waarschuwingen overtuigen niet iedereen. Cultuurpessimisme is zo oud als de cultuur zelf, evenals de gedachte dat vroeger alles beter was. Frits Bolkestein, oud-leider van de VVD en erkend pleitbezorger van de klassieke cultuur, schreef dat hij de vergelijking tussen de opmars van de PVV en het historische fascisme onzin vindt. Daarmee wordt het fascisme uit de jaren dertig getrivialiseerd. Bovendien, is populisme zo slecht? Is het zo gek dat Kamerleden hun oor te luisteren leggen bij het volk? Maar of Riemen daarmee gerustgesteld wordt, is de vraag. Volgens hem staat Nederland voor een uitdaging: de strijd aanbinden met 'gemakzuchtig nihilisme'.

JAN GOOSSENSSEN

MAANDAG 24 JANUARI, 20 UUR.

ROB RIEMEN IN DE MARANATHAKERK.

Rob Riemen: op de bres voor geestelijke waarden.

Peter Konijn van Cordaid:

Minder hulp? Meer sociaal leed

NIEUWS Ontwikkelingssamenwerking lijkt de geesten te splijten. Rechts wil minder, links wil meer. Hoe redelijk zijn de bezuinigingen van het kabinet-Rutte?

EEN VAN DE GROTE ORGANISATIES op het gebied van ontwikkelingssamenwerking is Cordaid, een rooms-katholieke instelling waarvan het hoofdkantoor in Den Haag staat. Peter Konijn is verantwoordelijk voor het beleid op de lange termijn.

Maakt u zich zorgen over de bezuinigingen op ontwikkelingssamenwerking?

'Zeker. We krijgen van de overheid vanaf dit jaar tachtig miljoen euro. Dat is een kwart minder dan voorheen. Bovendien dreigt er nog een extra bezuiniging. Als die doorgaat, zakken we naar zeventig miljoen. Overigens is ons totale budget veel groter, 145 miljoen. We hebben ons voorgenomen door te roeien met de riemen die we hebben. Cordaid heeft een lange geschiedenis. We hebben een groot netwerk en ondersteunen 1.100 partner-organisaties in 37 landen.'

Wat verwijt u het kabinet?

'De bezuinigingen worden niet evenredig verdeeld. Nederland geeft om te beginnen begrotingssteun aan regeringen. Verder aan organisaties zoals het Internationale Monetaire Fonds. Daarnaast gaat er geld naar de binnenlandse zogenoemde medefinancieringsorganisaties, zoals het katholieke Cordaid, het protestantse Icco, het humanistische Hivos en het neutrale Oxfam Novib. Op de hele begroting voor Ontwikkelingssamenwerking drukken deze vier clubs voor slechts veertien procent, maar aan de bezuinigingen dragen we veel meer bij.

Overigens stelt de overheid ons nog steeds in staat ons werk goed te doen. We zijn daar dankbaar voor. Dat wij als Cordaid geld krijgen, is geen vanzelfsprekend recht. Ook de totale Nederlandse inspanning, 0,7 procent van het bruto nationaal product, is internationaal gezien zonder meer goed te noemen.'

Wat vinden uw overzeese partners van de bezuinigingen in Nederland?

'Ze zijn, net als wij, bezorgd, omdat ze

een politieke trend zien dat ons land minder belang hecht aan goede ontwikkelingssamenwerking. Uit India kregen we de suggestie om meer kabala te maken. Dat verwacht men van ons. Natuurlijk brengen we onze argumenten bij het kabinet onder de aandacht.'

Dambisa Moyo uit Zambia stelt in haar boek 'Doodlopende hulp' voor de hulp uit de rijke landen maar helemaal af te schaffen. Dat zou beter zijn en Afrikaanse landen stimuleren zelf orde op zaken te stellen. 'Dat is het geluid van een jonge Afrikaanse generatie, die er genoeg van heeft steeds te horen dat Afrika het zogenaamde verloren continent is.

Overigens is die vooruitgang er wel degelijk, ook dankzij de recente enorme investeringen van China. Maar economische groei in algemene zin wil niet zeggen dat het op sociaal gebied goed gaat. En daar zorgen onze partner-organisaties juist voor. Als we onze hulp zouden stoppen, zou dat veel leed veroorzaken.'

JAN GOOSSENSSEN

Meer stilteacties tegen armoede

NIEUWS De maandelijkse 'stilteacties' op het Plein tegen armoede gaan door. Er zijn niet veel deelnemers, maar ze vallen op en dat is het belangrijkste.

DE KERKELIJKE EN ANDERE ORGANISATIES die zich in Den Haag bezighouden met armoedebestrijding, beleggen dit jaar ongeveer zes 'armoedebijeenkomsten'. Het zijn Stek, stichting Leergeld en Mara. Als koepel fungeert het Haags Sociaal Beraad, dat nieuw leven wordt ingeblazen. De bijeenkomsten behandelen per keer een thema of doelgroep. Gedacht wordt aan school en jongeren, ongedocumenteerden, uitkeringsgerechtigden, armoede en arbeid en armoede en gezondheid.

Begin november is het landelijke kerkelijke onderzoeksrapport 'Armoede in Nederland 2010' gepresenteerd. Dat is het vijfde, ditmaal verbrede, onderzoek naar financiële hulpverlening door plaatselijke diaconieën aan mensen in de knel. Uit het onderzoek blijkt dat kerken in 2009 ruim dertigduizend aanvragen om geldelijke hulp hebben gehonoreerd. De gezamenlijke kerken hebben

in dat jaar ruim twaalf miljoen euro aan individuele hulp besteed.

Verder geven diaconieën geld aan voedselbanken, kledingwinkels en andere organisaties. Daarmee was in 2009 ook twaalf miljoen euro gemoeid. De kerkelijke financiële hulp aan minder bedeelden bedroeg in 2009 bij dertig miljoen gulden. Daarbij is de inzet van

De kerken hebben ruim twaalf miljoen aan hulp besteed

alle kerkelijke vrijwilligers niet in geld uitgedrukt. Het leeuwendeel van de diaconieën geeft naast financiële ook immateriële hulp, zoals begeleiding naar instanties en hulp bij het invullen van formulieren. In migrantenkerken en moskeeën wordt vooral hulp op informele wijze geboden.

advertenties

Fa. A. H. Kerkhof & Zn
uitvaartzorg sinds 1892

BEGRAFENISSEN - CREMATIES
Traditioneel - Persoonlijk - Eigentijds

o.a. beschikbare rouwcentra in de regio
„SORGHVLIET” Groot Hertoginnelaan 1
„WALDECK” Oude Haagweg 28 Loosduinen

THUIS-opbaring met vereiste middelen en zorg

Kantoor en besprekruimte
Groot Hertoginnelaan 227 - Den Haag

telefoon
070 - 3451676

Een bekende naam... Een vertrouwd gezicht...
door jarenlange ervaring met stijlvolle, klassieke, traditionele, eigentijdse en kerkelijke uitvaarten

24-uurs dienstverlening in de hele regio
070 - 335 03 97

De Sillestraat 182 - 2593.VC Den Haag
edward@vanderhelm-uitvaartzorg.nl
www.vanderhelm-uitvaartzorg.nl

Van Der Helm
uitvaartzorg

Voor dé persoonlijke
zorg en aandacht
die een uitvaart
verdiend

Uitvaartzorg • Nazorg
Wilsbeschikking • Verzekeren • Deposito

Iedere derde dinsdag (behalve in juli, augustus en september) om 13 uur is er op het Plein een stilte-actie tegen de armoede.

Nico Riemersma: 'Ik blijf liever met beide benen op de grond. Omzien naar mijn naaste.'

Esoterie

Vervolg van pagina 1

us over genadig met elkaar omgaan. Neem vergeving, nadat je enorme mot hebt gehad – dat is bij uitstek christelijk.' Een brief van een kerkverlater bracht hem op het idee. 'Twee jaar geleden hielden we een enquête om te weten te komen wat er leeft in onze kerk. Eén man schreef toen een brief waarin hij uitlegde waarom hij afstand had gedaan van wat hij noemde 'de kerkelijke leer', en nu zijn heil zocht in esoterie. Tegelijkertijd merkten we dat er veel belangstelling was voor onze studiedag over gnostiek. Toen dacht ik: hier moeten wij iets mee.'

Felle kritiek

Esoterie is hot. Media als Derek Ogilvie en Char halen hoge kijkcijfers door op televisie contact te leggen met overledenen, of een blik in de toekomst te wer-

pen. Boeken over engelen en reïncarnatie vinden gretig aftrek. Riemersma is bij zijn weten de eerste Haagse theoloog die het onderwerp vanuit de kerk wil behandelen, zonder daarbij afstand te doen van de christelijke traditie. Dit in

'In het christelijk geloof gaat het over alledaagse dingen'

tegenstelling tot collega's als de Sappermeerse predikante Fennie Kruize, die wel openlijk een nieuwe esoterische weg willen inslaan, met zowel bijval als felle kritiek tot gevolg.

Riemersma vindt het belangrijk om de bijeenkomsten open in te gaan. 'Voor mij zijn veel dingen ook nieuw. Dat maakt me in zekere zin kwetsbaar. Ver-

wachtingen heb ik niet echt. Ik ben vooral nieuwsgierig, ook naar wat de mensen uit mijn eigen kerk nou van dit alles vinden.'

Ander mensbeeld

Een belangrijk verschil tussen esoterie en christelijk geloof is Riemersma al wel op het spoor. 'De esoterie gaat uit van een mens die een goddelijke vonk in zich draagt, terwijl de bijbel vertelt dat de mens geschapen is uit de aarde. Dat is een wezenlijk ander mensbeeld. Esoterie heeft voor mij nog teveel de neiging van almaar omhoog willen kijken, ontsnappen aan het aardse. Ik blijf liever met beide benen op de grond. Omzien naar mijn naaste.'

MAARTEN DAS

VIER BIJENKOMSTEN, TE BEGINNEN OP 10 JANUARI, OP MAANDAGAVOND. WWW.BETHELKERK-DENHAAG.NL

Argentijnse zusterorde in Loosduinen

Blauw op straat

INTERVIEW Sinds een jaar is er een blauwe toets in de grijze Pastoor van Arskerk in Loosduinen. Vier Blauwe Zusters gebruiken kerk en pastorie als thuisbasis voor hun werk.

OP EEN VRIJDAGAVOND WAS DE BEL gegaan, om tien uur. Een beetje beducht hadden de vier Blauwe Zusters, een Peruviaanse, twee Argentijnse en een Nederlandse, opengedaan. Er stonden twee kleerkasten van mannen voor de deur – de wijkagent en een collega. Of de zusters eens bij iemand konden gaan kijken die al een week zijn flat niet meer was uitgekomen.

Sinds oktober 2009 wonen de zusters in de pastorie van de markante r.k. Pastoor van Arskerk. Een van hen heeft de be-

lampionnen. Op elf november stormde en regende het, maar eenmaal binnen in zorgcentrum Tabitha zongen de kinderen met de ouderen en was iedereen blij. 'Wij doen alles voor God. Het hoeft niet groot te zijn.'

De zusters horen bij een congregatie die is opgericht in Argentinië. Zij dragen een grijs habijt met een blauw overkleed en een blauwe sluier. Daarbij een zilveren kruis, waarop christelijke symbolen, maar ook het jaartal 1594 en een indiaan. Het is een reproductie van een kruis dat werd gevonden bij het Argentijnse Matará. De stichter van de congregatie wilde met deze keuze de eerste missie in Zuid-Amerika gedenken, kennelijk zo succesvol dat een inheemse bewoner een christelijk kruis maakte.

Superleuk

Blauwe Zusters leren altijd de taal van het land waarheen zij worden uitgezonden. 'Dat is het belangrijkste. Anders kunnen wij de mensen niet over Jezus vertellen.' Zuster Verbo en zuster Santa spreken niet accentloos, maar wel vloeiend Nederlands – zuster Santa noemt het werk met de kinderen 'superleuk'. Om 'een goede relatie met God te houden' vieren zij hun getijden, lauden, vespers en completen. En 's morgens om half acht hebben zij een uur stiltetijd. 'Dan zijn wij in de kerk in gesprek met God. Dat is onze spirituele voeding. Daardoor kunnen wij mensen met Hem in contact brengen.'

'Wij doen alles Voor God. Het hoeft niet groot te zijn'

wuste man kort na die vrijdagavond bezocht. Hij vertrouwde het eerst niet. Maar toen zij een lijstje met hem maakte en later met de boodschappen terugkwam, was hij blij.

Lampionnen

Zo helpt het blauw op straat de Blauwe Zusters om hun missie te vervullen: het terugbrengen van christelijke waarden in een ontchristelijkte samenleving. De zusters organiseren activiteiten voor parochianen, buurt en stad. Zo is er twee keer per maand een activiteit voor kinderen. Voor Sint Maarten maakten ze

Blauwe Zusters Santa (links) en Verbo in De Straat. Langs de kerkruimte loopt 'De Straat', onder meer symbool voor de Via Dolorosa. Hier hangen ook de staties van het lijdensverhaal, in kleine relieffjes.

De Pastoor van Arskerk staat bekend om de bijzondere architectuur. Het gebouw is in 1963 ontworpen door Aldo van Eijck. Zuster Santa en zuster Verbo zijn echter niet bijzonder onder de indruk: 'Nee, we vinden de architectuur niet extra inspirerend. Maar dat doet er niet

toe. Onze stichter heeft gezegd: "Als er een tabernakel is en een Mariabeeld, dan kun je in een ruimte bidden." Het belangrijkste is dat Jezus aanwezig is.'

NELLEKE DE JONG - VAN DEN BERG

Cultuursector hoeft niet te wanhopen

Er is een leven na de staatssteun

ACHTERGROND Oorverdovend was het protest van de culturele sector, toen bekend werd dat de regering orkesten wil opheffen. Misschien kan de cultuursector van de kerk leren.

GELUKKIG WORDT NIET HET meest boze scenario uitgevoerd, maar dat er in de cultuursector gesneden gaat worden is helder. Meer dan vroeger zal de cultuur zijn eigen hooggeacht publiek moeten gaan organiseren. Slimmere marketing, binding van hoorders en kijkers aan wat de kunstenaar speelt en schildert, dat zal nodig wezen. Gelukkig is er een leven na de staatssteun.

Zilveren koorde

Al eerder is zo iets gebeurd. In 1983 stop-

te de staat met de ondersteuning van een bijzonder stuk cultuur. Toen is de financiële verhouding met de kerken, de 'zilveren koorde', beëindigd. In de negentiende eeuw werden 'bedienaren van den godsdienst' vanuit de staatskas onderhouden. Oudere kerkvoogden weten nog, hoe voor elke predikant vanwege het departement van justitie een 'salaris', niveau 1797(!), aan rijkstractement werd overgemaakt. Nederlandse kerken krijgen – bij mijn weten als enige in Europa – geen financiële ondersteuning van de staat. Zij zijn volledig aangewezen op de bijdragen van hun leden.

Mooie uitdaging

De kerken hebben zich, na afschaffing van de staatssteun, mooi op de poten weten te houden. Ze betalen hun voorgangers en hun gebouwen, afgezien van pro-

jectsubsidies van Monumentenzorg. Ze hebben hun eigen publiek georganiseerd en aan hun boodschap weten te binden. Dat geschiedt ook rationeel: toen wij hervormden en gereformeerden elkaar inhoudelijk leerden vinden, hebben we ons tot protestanten verenigd. Dat bespaarde kosten en gaf nieuwe helderheid over onze boodschap. Een mooie uitdaging aan de kunstsector? De kerken bestaan nog steeds en spelen hun – nu wat bescheidener – rol. Hoe ze dat zakelijk aanpakken, merken kerkleden deze maand. De envelop van Kerkbalans, de jaarlijkse geldinzamelingsactie, komt weer in de bus. De kerkelijke organisatie staat op krimp en dat is lastige arbeid, maar dankzij deze 'balans in de prognoses' kunnen kerkrentmeesters verantwoord leven. Eén band resteert nog tussen staat en

kerk: de opleiding van theologen. Die is minder omstreken dan steun aan kerken, want op deze wijze zorgt de overheid voor een niveau in de religie dat de samenleving ten goede komt. Vergelijken met de kunsten zou daarom mijns inziens de overheidsbijdrage aan kunsthogescholen en conservatoria op zijn minst omhoog moeten. En allereerst moet kunst terug in het basisonderwijs.

Jaloers

Kerken kijken wel eens jaloers naar alle plekken van samenleven waar gemeenschapsgelden nog wel naartoe gaan. In onze dure gotische kerk horen we van gemeenteraden die stadions aankopen en die weer verhuren aan voetbalclubs die er hun dure professionals laten spelen. Kerken hebben hun gebouwen ook in eigen beheer. Richt een rijksopleiding voor voetbaltrainers op, en daarmee basta.

JAAP VAN DEN BERG

Soep en schoonheid

Vervolg van pagina 1

staat de behoefte aan kunst, en aan de top staat de behoefte aan transcendentie: 'dat wat de mens overstijgt'. Volgens hem krijg je pas behoefte aan iets hogers, als de behoefte van de laag daaronder bevredigd is.

Kunstgreep

Wat heeft de mens nodig? Brood, schilderkunst of God? Op de Prinsegracht vinden we een paar antwoorden. Op het gebouw van het Leger des Heils staat de dwingend tekst: 'En toch hebt u God nodig'. Pal aan de overkant staat een oud schoolgebouw. Daarin is Kunstgreep gevestigd, met daarin ateliers van kunstenaars. Boven een raam staat een zin, die duidelijk een reactie is op het Leger des Heils: 'En toch heeft u kunst nodig'. De tekst is geplaatst door Ellen van Toor.

'Kunst is nodig om te ontsnappen aan het dagelijkse leven'

Zij heeft vanuit haar atelier zicht op het Leger des Heils. Ze vertelt: 'Die zin benauwde me, ik vond hem belerend. Tegelijkertijd vroeg ik me af wat ik dan wel nodig had. Dat is kunst. Dankzij mijn actie ben ik de woorden van de overkant minder benauwend gaan zien. Ik denk dat religie en kunst dicht bij elkaar liggen; er zijn zoveel lagen waarin je kunst en spiritualiteit kunt beleven. God en kunst gaan over hetzelfde: inspiratie. En zonder inspiratie kunnen we niet.'

Op cultuur wordt door het kabinet-Rutte flink bezuinigd. Van Toor: 'Ik heb kunst nodig om te overleven. Ik probeer mensen te verzetten, wil ze graag ontroeren. Ik denk dat kunst nodig is om te ontsnappen aan het dagelijkse, rationele leven. Kunst brengt mensen dicht bij hun hart. Op die manier kunnen ze geluk vinden.'

Bij het Leger blijkt dat de heilssoldaten despiegeltelst aan de overkant nog nooit gezien hebben. Ze voelen zich niet beleefd en nemen het blijmoedig op. 'God en kunst, is dat niet hetzelfde? Het is toch kunstig, wat God allemaal gemaakt heeft? En heeft God niet ook alle kunstenaars en de kunst gemaakt?'

Hetzelfde Leger des Heils dat God aanbiedt, verstrekt ook onderdak en soep. We kunnen het, met Maslow, erover eens zijn dat we dat als eerste nodig hebben. Maar daarmee is niet het hele verhaal verteld. Culturele armoede moet ook bestreden worden. Sterker nog, dat is ook de taak van de kerk, die van ouds herdrager van de beschaving is.

MARGOT C. BERENDS

advertenties

Als Van Duijne het hangt, dan sluit 't

P.J. van Duijne

BADHUISSTRAAT 137-139 • 2584 HG SCHEVENINGEN • Tel. 070 - 3559558
WEBSITE: www.PJvandyjne.nl EMAIL: PJ_van_duyne@hotmail.com

**TROUWRING
SPECIALISTEN**

RIDO Trouwringenstudio
Oude Molstraat 9 | Den Haag
denhaag@detrouwingspecialisten.nl

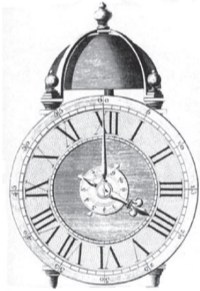
De Trouwingspecialisten
zijn erkend dealer van o.a.:

Christian Bauer, Martinshof,
Meister, Colom en Desiree.
www.detrouwingspecialisten.nl

onze passie, uw geluk

Barendrecht | Breda
Den Bosch | Den Haag

P.J. de Groen KLOKKENMAKER

Reparatie aan alle soorten klokken.
Billijke prijzen door rechtstreeks
van atelier.
Klokken worden gehaald
en terug geplaatst.

070 - 511 4250
NARCISLAAN 28 WASSENAAR

STEK

voor Stad en Kerk

Stek – voor stad en kerk – is een dienstverlenende organisatie van protestantse gemeenten in de regio Den Haag. Medewerkers en vrijwilligers van Stek zetten zich in voor de leefbaarheid en vitaliteit in de stad. Ook ondersteunt Stek de opbouw van geloofsgemeenschappen.

De Paardenberg is een druk buurtcentrum in de wijk Transvaal waar veel verschillende activiteiten worden georganiseerd. Wij zoeken voor deze locatie een

BEHEERDER

Het betreft een functie voor 29 uur per week. Met ingang van 1 september a.s. wordt het aantal uren verlaagd tot 20 uur per week.

Meer informatie over deze vacature kun je vinden op www.steknet.nl. Voor meer informatie over deze functie kun je contact opnemen met Kees Buist, diaconaal werker. Hij is bereikbaar op telefoonnummer 070 - 380.1667.

Engelen & Spoor
UITVAARTVERZORGING

Gericht naar uw persoonlijke wensen

Verzorgen en hulp bij verzekeringen en deposito's

Diverse uitvaartcentra beschikbaar, o.a. 'Sorghvliet',
Groot Hertoginnelaan, 's-Gravenhage

Kantoor
Jan van Nassaustraat 110, 's-Gravenhage

Tel. (070) 350 7000
(dag en nacht)

info@engelenenspoor.nl

www.engelenenspoor.nl

Kees Buist helpt bewoners Escamp

'Geen moeras van somberheid, maar plek vol opluchting'

NIEUWS Kees Buist werkt behalve in Transvaal nu ook als opbouwwerker in Escamp. Er wonen veel kwetsbare mensen. Buist wil ze vanuit de Valkenboskerk bijstaan, met veertien projecten.

KEES BUIST, DIACONAAL OPBOUW-
werker van de Valkenboskerk,
wilde wel eens weten wat er in de
wijk nodig was. Hij sprak met tientallen
mensen in met name de wijk Rusten-

burg-Oostbroek, onderwijzers, bewo-
ners, ouderen- en jongerenwerkers, de
wijkagent en vrijwilligers van kerken en
moskeeën. Het leverde veel ideeën op
voor projecten waarmee kwetsbare men-
sen kunnen worden geholpen. Van taal-
lessen en een Alleen-café tot een inloop-
spreekuur voor Polen.

'Bron van je geloof hoef je niet te verstoppen'

burg-Oostbroek: onderwijzers, bewo-
ners, ouderen- en jongerenwerkers, de
wijkagent en vrijwilligers van kerken en
moskeeën. Het leverde veel ideeën op
voor projecten waarmee kwetsbare men-
sen kunnen worden geholpen. Van taal-
lessen en een Alleen-café tot een inloop-
spreekuur voor Polen.

Armoede en stil verdriet

De intensieve verkenning van deze wijk
in stadsdeel Escamp leverde het beeld op
van een samenleving die hier en daar af-
wijkt van andere Haagse wijken. Er won-
nen veel eenzame ouderen en hangjonge-
ren, en er komen steeds meer Polen en
andere werknemers uit Midden- en Oost-
Europese landen. Er heersen armoede en
stil verdriet. Buist maakte een lijst met
veertien mogelijke projecten om deze
groepen extra aandacht en steun te ge-
ven. Buist: 'In ieder mens zit kracht en
die moet je aanboren. Zo kan iedereen
een andere taal leren. Dat is een belang-
rijke manier om mensen mee te laten
doen in de samenleving, armoede te
voorkomen of mensen uit hun isolement
te halen.' De opbouwwerker wil daarom
deze maand beginnen met taallessen
voor onder meer de grote groep Polen,
die vaak niets anders spreken dan hun
eigen taal plus soms een beetje Engels of
Duits.

Hij denkt ook aan een informatiepunt of
inloopspreekuur voor de Poolse migran-
ten. Daar kunnen ze terecht voor hulp
bij het invullen van formulieren en vra-
gen over regelgeving en gezondheids-
zorg. 'Ze kunnen nu de weg nog niet vin-
den. Sommigen grijpen naar de drank
om de problemen te vergeten. Hun ge-
woonten zijn ook zo anders. In Polen

Pensioentje

Ook typerend voor deze wijk is de aan-
wezigheid van eenzame, geïsoleerde ou-
deren. 'Ze hebben een eigen woning, met
alleen aow of aangevuld met een klein
pensioentje. Maar ze durven de burens
niet uit te nodigen, omdat ze geen geld
hebben voor onderhoud van hun huis',
weet Buist. Het project 'Jongeren voor
ouderen' moet een einde maken aan dit
isolement. De jongeren kunnen bood-
schappen doen, de straat schoonmaken

Armoede achter de voordeur in de wijk Rustenburg-Oostbroek.

of samen met de ouderen een fotoboek of
film over de geschiedenis van de wijk
maken.

Het leven van de 65-plussers moet weer
een feest worden. 'Waarom niet een col-
lectieve viering voor iedereen die in een
maand jarig is geweest? Zo nodig je men-
sen niet uit vanwege hun tekort – hun
isolement – maar omdat ze iets hebben
bereikt; een mijlpaal.'

Voor de mensen die een verlies hebben
geleden, of om wat voor reden dan ook
verdrietig zijn, zou er een Alleen-café

Vrijwilligers nodig

De Valkenboskerk zoekt
vrijwilligers voor de projecten,
bijvoorbeeld voor taallessen. Ze
mogen ook uit andere wijken
komen en hoeven niet gelovig te
zijn. Info: 380 16 67 of
kjbuist@valkenboskerk.nl.

kunnen komen. Wordt dat niet één en al
treurnis? 'Neen, het is geen moeras van
somberheid, maar een plek van opge-
lucht ademhalen. Omdat mensen hun
gevoel niet meer hoeven te verbergen. Ze
kunnen erover praten met andere men-
sen, die het snappen omdat ze hetzelfde
hebben meegemaakt.'

Moedige kerkmensen

Het opvallendste project is nummer der-
tien van de lijst. Het idee werd tot verras-
sing van Buist door bewoners aangedra-

gen; hij had er zelf niet aan gedacht. Het
wordt een tentoonstelling over kerk en
christendom. Over de geschiedenis van
de kerk, met foto's van moedige kerk-
mensen en een rondleiding voor scholie-
ren door de Valkenboskerk.

Buist vraagt vaak aan mensen hoe ze het
toch volhouden. Dan zeggen ze: 'God
geeft me kracht. Met zo'n tentoonstel-
ling laten we zien dat je de bron van je
geloof niet hoeft te verstoppen.'

HANS HEMMES

Proefzingen uit Liedboek 2012

We gaan een leuke tijd tegemoet

NIEUWS Kennismaken met het nieuwe liedboek
kan via zangavonden of via internet. Henk Lemckert
was bij zo'n avond.

DE GEZAMENLIJKE NEDERLAND-
se protestantse kerken stevenen
af op een nieuw liedboek dat in
2012 op de kerkbanken moet liggen. De
Interkerkelijke Stichting voor het Kerk-
lied bood laatst in een volle Dorpskerk te
Wassenaar een proeve van enkele liede-
ren aan. Pieter Endedijk – theoloog en
musicus en coördinator van het project –
presenteerde de avond.

Viering thuis

Het ziet ernaar uit dat de verzameling
nieuwe liederen straks groter zal zijn
dan de 491 gezangen en 150 berijmde
psalmen die we nu hebben. De uitbrei-
ding in aantal staat niet alleen in ver-
band met de vele genres die een plek zul-
len krijgen, maar ook met de uitbreiding
van de gebruiksmogelijkheden. Zo zul-
len ook onberijmde psalmen worden
toegevoegd, zullen er meer liederen voor
kinderen zijn en krijgen sommige ge-

zongen onderdelen van de liturgie in dit
boek een plaatsje. Daarnaast wil het
boek stof leveren voor verschillende al-
ternatieve doeleinden zoals een viering
thuis, of zo maar een moment van medi-
tatie.

Geen zee te hoog

In Wassenaar was het een geweldige
avond waarop een zanglustig publiek
zich met groot enthousiasme op het gro-
tendeels nieuwe materiaal stortte. Het is
telkens weer verrassend om te ontdek-
ken dat voor zangers die werkelijk graag
willen zingen geen zee te hoog kan zijn.
Spiksplinternieuwe zangwijzen, meer-
stemmige zettingen, soms ongebruike-
lijke ritmen, alles kwam eruit alsof het
al jaren gemeengoed was. De keus aan
eigentijdse teksten en nieuwe melodieën
die ons daar werd voorgelegd doet ver-
moeden dat we in kerkmuzikaal opzicht
wel eens een heel leuke tijd tegemoet

zouden kunnen gaan.

De zorgvuldige presentatie en de kwali-
teit van de toelichtingen op het nieuwe
materiaal duiden op het uiterst serieus
nemen van alle toekomstige gebruikers,
niemand uitgezonderd.

Veertig jaar geleden was de komst van
het Liedboek voor de Kerken de aanle-

Alles kwam eruit alsof het al jaren gemeengoed was

ding tot een opbloei van het kerkmu-
zikale leven. Het zou geweldig zijn als ook
dit Liedboek 2012 een zelfde uitwerking
zou hebben. Er is veel voor te zeggen als
gemeenten zich nu al verdiepen in wat
we straks gaan zingen. Anders dan veer-
tig jaar geleden is daar nu al alle gelegen-
heid voor, via internet.

HENK LEMCKERT

WWW.LIEDBOEK.NL

Wim Nieuwenhuize, beheerder kerkhof Abdijkerk

‘Er liggen hier heel wat bekenden van me’

INTERVIEW Wim Nieuwenhuize beheert het kerkhof bij de Abdijkerk in Loosduinen. Taxushaagjes, lantaarnpalen, scheve grafstenen, oude bloemen en nabestaanden. Hij houdt alles in de smiezen.

RUSTIG MAAKT HIJ ZIJN DAGELIJKSE rondje over de begraafplaats. Hoewel hij het liever niet over een begraafplaats heeft. Hij noemt het een hof, en zo staat het ook op het bord bij de ingang. Wim Nieuwenhuize is al sinds 1981 beheerder van de begraafplaats van de Abdijkerk in Loosduinen. Hij is gemoedelijk, in alles wat hij doet. De beheerder is een geboren Loosduiner. ‘Ik was 26 toen ik trouwde. Daarna ben ik verhuisd naar Moerwijk, waar ik bijna dertig jaar heb gewoond. Sinds 1981 ben ik terug in Loosduinen.’ Wat hij zo leuk

lantaarnpalen. ‘Die hebben we anderhalve maand geleden gekregen. Jan, de koster, heeft dat aangekaart. Uiteindelijk heeft de burgemeester zich er nog sterk voor gemaakt. Als je hier in het donker loopt, is het een fantastisch gezicht.’

Rommeltje

Elke dag, wanneer hij de begraafplaats op komt lopen, kijkt hij of er onregelmatigheden zijn: een omgevallen grafsteen of oude bloemen. ‘Kijk’, zegt hij als hij een dode plant ziet liggen op een van de graven. ‘Als beheerder ben ik gerechtigd om ouwe bloemen weg te halen, zonder opgaaf van redenen.’ Het lukt nu niet: het vriest. ‘Wanneer de dooi inzet ben ik er direct bij.’

Hij vertelt over de enorme administratie die het beheer van het kerkhof vraagt. ‘Je moet het echt bijhouden, anders wordt het een rommeltje.’ Om een goed overzicht te houden, beheert hij de grafstenen. Daarin staat opgetekend tot wanneer de nabestaanden het onderhoud betaald hebben, in welk vak het graf ligt en welk nummer het graf heeft. ‘Daarna haal ik mijn tarievenlijst te voorschijn, waarop weer staat hoeveel het desbetreffende graf kost en wat het begraafrecht kost.’

Levenswijsheid

Bij een van de graven blijft Wim staan. ‘Hier liggen mijn vader, mijn moeder en mijn broer. Mijn broer ging in militaire dienst, kreeg maagkanker en stierf

Wim Nieuwenhuize: ‘Ik aanvaard dat er een dood staat te wachten.’

‘Dit werk zie ik als een vorm van dienstbetoon’

vindt aan Loosduinen? ‘Het is een dorp. Je moet nooit tegen Loosduinners zeggen dat het een stad is, ander schieten ze in je nek’, zegt hij met een grijns.

Fantastisch gezicht

Nieuwenhuize geeft een rondleiding over het kerkhof, dat vorig jaar werd gerenoveerd. Er kwam een nieuwe, rollator-vriendelijke ingang en er werden taxussen neergezet aan het begin van elke rij graven. De graven zelf werden ook onder handen genomen: sommige waren erg verzakt. Het duurde vier maanden voordat alles weer op z’n plek was. Buiten het kerkhof staan ouderwetse

toen.’ Even verderop ligt een oud-klasgenoot van hem. En we wandelen langs het graf van een oud-wijkpredikant bij wie de jonge Wim belijdenis heeft gedaan. ‘Zeggen dat ik iedereen ken is erg optimistisch, maar er liggen inderdaad heel wat bekenden van me.’

Of hij bang is voor de dood? Hij schudt zijn hoofd. ‘Nee hoor’, zegt hij. Hij wijst naar de verslaggever. ‘Op jouw leeftijd vind je het nog eng, hou je het van je af. Ik heb dat nu niet meer.’ Nieuwenhuize is tachtig. Hij vervolgt: ‘Op zo’n kerkhof

moet je niet verder denken, maar alles over je heen laten komen. Als je wat ouder bent, zoals ik, is het een soort levenswijsheid. Je aanvaardt dat er een dood staat te wachten.’

Het komt regelmatig voor dat hij een graf moet ruimen, of stoffelijke resten moet overzetten. ‘Dat is natuurlijk niet het prettigste om te doen. Maar dat moet je loslaten. Het is dankbaar werk.’ Hij vertelt over de momenten dat hij de nabestaanden tegenkomt, na een begrafenis.

‘Na al die jaren kan ik redelijk inschatten wanneer een begrafenis afgelopen is. Ik loop dan naar de nabestaanden toe en vraag ze of het naar hun zin was, of er nog wat veranderd moet worden. Ze zijn van streek, dus je moet ze met een bepaalde genegenheid behandelen. Dat waarderen ze.’ Wim Nieuwenhuize besluit: ‘Dit werk zie ik als een vorm van dienstbetoon.’

MAARTEN VAN KRIMPEN

Migrantenkerken: American Protestant Church

‘Een gezamenlijke herberg waar je tijdelijk woont’

Glas-in-loodramen in de Amerikaanse kerk aan de Esther de Boer-van Rijklaan.

REPORTAGE De Amerikaanse protestantse kerk in Den Haag is in allerlei opzichten een smeltkroes. Er komen meer dan veertig nationaliteiten, en het ledenbestand wisselt voortdurend.

DAAR STAAT-IE DAN: HET GEBOUW van de American Protestant Church, vlak voor het Atomium in Brussel. Op de wereldtentoonstelling van 1958, wel te verstaan. ‘Ze hebben de kerk toen steen voor steen uit elkaar gehaald, naar Den Haag vervoerd en in het Benoordenhout weer opgebouwd’, weet voorganger Tim Blackmon. Ongeveer een jaar eerder was de Amerikaanse protestantse gemeente haar diensten begonnen, eerst in de Nieuwe Kerk, daarna in de toenmalige kapel van het Bronovoziekenhuis. ‘Na de Tweede Wereldoorlog kwamen namelijk steeds meer Amerikanen naar Den Haag’, vertelt Blackmon. ‘Personeel van de ambassade, Shell, Esso.’ Blackmon groeide in

het Benoordenhout op. Na er twintig jaar te zijn weggeweest, keerde hij als voorganger terug. ‘Ik kwam nog wel oude bekenden tegen, maar de kerk was gigantisch veranderd. Om de drie jaar wisselt veertig procent van de leden; meestal zijn het expats. Tegenwoordig komen er ook werknemers bij van instanties als

‘Elke drie jaar wisselt veertig procent van de leden’

het Internationaal Strafhof en het OPCW (de Organisatie voor het Verbod op Chemische Wapens – red.). Het aantal kerkgangers is toegenomen, we hebben ‘s zondags nu drie diensten.’

Het lukt gewoon

Het blijkt een misverstand dat het alleen om Amerikanen gaat. ‘Momenteel is een kwart van de kerkleden Amerikaan’,

schat Blackmon. ‘In onze kerk zijn veertig, vijftig nationaliteiten vertegenwoordigd. Drie- à vierhonderd mensen bezoeken onze zondagsdiensten, zevenhonderdvijftig zijn actief lid. Velen kerken namelijk maar twee keer per maand, omdat ze in het weekeinde vaak reizen. Maar er is een vaste kern van dertig procent, dat geeft stevigheid.’ Afgezien van de vele nationaliteiten, behoren de leden ook tot uiteenlopende denominaties. ‘Best interessant’, vindt de voorganger. ‘Laatst hadden we een seminar over de doop. Nigeriaanse katholieken bleken hun kind niet te willen doppen, maar op te dragen. Een Nigeriaans gezin dat net tot hernieuwd geloof was gekomen, lid van een pinksterkerk, wilde juist wel gedoopt worden. Een lutherse Amerikaanse wilde graag dat haar kind bij ons belijdenis deed. En een Nederlands gezin wilde hun kind laten doppen. Dat alles vindt dan in één dienst plaats; het lukt gewoon. Het is een gezamenlijke herberg waar je tijdelijk woont. Je verwacht dat andere mensen anders zijn, maar het basisidee van het evangelie staat voorop.’

JESSE BUDDING

IN - DRUK

ALS HET MAAR NIET ORDINAIR IS

IK ZAL EEN JAAR OF ACHT GEWEEST ZIJN TOEN IK voor het eerst zelfstandig een aankoop deed voor Moederdag. Een grammofoonplaat moest het worden. De verkoper vroeg waar mijn moeder van hield. Tja, ik wist wel waar ze *niet* van hield. Klassieke muziek op het ‘radiodistributietoestel’, verstrekt door de PTT, werd altijd weggedraaid. ‘Begravenismuziek’, zei ze dan. ‘Vrolijke muziek’, antwoordde ik maar. En zo ging ik naar huis met een lied dat nimmer de hitlijsten haalde, maar waarvan ik de eerste regel nooit zal vergeten. ‘Doe mij een lol, zet die pet niet op je bol, hoe kom je er toch bij, om zo’n gebakken ei te kopen?’ Vrolijk genoeg, maar ik ben bang dat mijn moeder het niks vond en hem alleen draaide omdat ze dacht dat ik het mooi vond...

Van thuis herinner ik mij de muziek van de Selvera’s en Gert Timmerman, niet van Johnny Jordaan, want dat vond ze – wonend in hartje Amsterdam – ordinair.

Wekelijks zong ik op de ‘Bijbelclub’ uit volle borst liederen van Johan de Heer. Begeleid op piano en elektrische xylofoon, met soms een gitaar, in blijmoedig ‘Zingende zusjes’-ritme. Toch heel wat opgewekter dan het klaaglijk psalmgezang waar ik later op de Veluwe mee kennismakte. Het was trouwens grappig te ontdekken dat mijn hospita in Ermelo een zusje van de ‘Zingende zusjes’ bleek te zijn. Een collega leerling-verpleger was helemaal weg van Bach. Op zijn kamer hoorde ik voor het eerst de Matthäus Passion, een niet geringe cultuurschok. Ik ben buitenkerkelijk opgevoed. Geloven beteken-

de voor mij allereerst de vreugde van het zingen ontdekken. Waar wordt er, nu de socialistische strijdlidder verstonde, nog gezongen door oud en jong? Ten tweede ontdekte ik de kracht van de taal, in verhaal en lied. Nog herinner ik me mijn verontwaardiging toen tante Annie vertelde over de priester en de leviet die de beroofde man hulpeloos lieten liggen. En de troost die het zingen mij bood – ‘Welk een vriend is onze Jezus’ – toen mijn pleegvader overleden was. Over taal gesproken, Boudewijn de Groot en Leonard Cohen waren voor mij minstens zo vormend als het te memoriseren psalmverses voor mijn christelijke vriendjes.

Ik weet heus wel dat er een benauwde manier van geloven is, waarin taal en lied nauwelijks kunnen ademen. Maar onderschat niet de gemeenschappelijke kracht ervan! Liederen en muziek over-

schrijden de grenzen van confessies en kerken. De liederen van Huub Oosterhuis en Willem Barnard zijn belangrijker voor de oecumene dan een nationale synode. Taal speelt ook over de dogmatische dijken heen die opgeworpen werden om wat ‘anders’ is buiten te houden. In de jaren zeventig waren mijn evangelische vrienden verontrust dat Henk van Ulzen (‘die is toch homo?’) het boek ‘Prediker’ voordroeg in onze kerk. Muisstil werd het, want Gods woorden zijn niet kieskeurig.

‘Onder de groene hemel, in de blauwe zon’ ga ik gelovend en zingend het nieuwe jaar in. Het kan niet gek genoeg, als het maar niet ordinair is.

ROB VAN ESSEN

advertenties

Advocaten

Lucardie & De Visser Advocaten

Burg. Marijnenlaan 123
2585 DV Den Haag
070 - 363 00 76

Voor al uw civiele zaken,
personen- en familierecht,
strafrecht en vreemdelingenrecht

www.lucardie-advocaten.nl

Maison Kelder

Weissenbruchstraat 1 K - Den Haag
Arabislaan 56 - Den Haag
Kerkstraat 71 - Wassenaar
productie: JUNOSTRAAT 8 - DEN HAAG

070 - 324 68 44

De specialist in hazelnoottaart

JOHAN WASSENAAR

VOETBEDDEN, OP-MAAT EN SCHOENEN

Prins Hendrikstraat 132 2518 HX Den Haag 070 363 75 19
info@johanwassenaar.nl www.johanwassenaar.nl

De Swart BV

Kobaltstraat 27
2544 ET Den Haag
T (070) 308 21 21
F (070) 308 21 29
info@kds.nl
www.kds.nl

Monuta

ik weet hoe ze begraven wil worden
maar hoe regel ik dat?

Met één telefoontje nemen we al uw zorgen uit handen. Bij ons staan uw persoonlijke wensen centraal.

Bij Monuta in Den Haag denken we graag met u mee
bel 070 - 306 54 54
Monuta 1 Statenhuys
Statenlaan 78, Den Haag
bel 070 - 360 39 05
Monuta Inneme
Laan van Eik en Duinen 38, Den Haag
www.monuta.nl

Het levende boek

Gilles Boer
06-41465791

Uw levensverhaal op schrift voor uw naasten, zie: www.hetlevendeboek.nl

Pieter van Schouwenburg grafisch ontwerper

van o.a. Kerk in Den Haag, ontwerpt ook de uitgaven van uw organisatie.

Tel.: 06-55543342 of contact via www.pietervanschouwenburg.nl

PKN-kerken per stadsdijk

Stadsdijken	Kerkgebouwen	Tijd	zondag 2 januari	zondag 9 januari	zondag 16 januari	zondag 23 januari	zondag 30 januari
Centrum Schilderswijk	Lukaskerk Om en Bij 2	10u	ds A de Boer HA	drs H. Baars	Haagse Dominicus Jvd Meer over: de Naam	ds A. de Boer	mw H Merx
Benoordendhout Archipel Willemspark	Duinzichtkerk van Hogenhoucklaan 89	10u	ds CM Schreuder Maassluis	ds JC van Dongen HA	ds C van Duinen	ds van Dongen	ds van Duinen
	Vredeskapel Malakkastraat 1	10.30u			ds JC van Dongen HA	ds C van Duinen	
Bezuidenhout	ChristusTriumfatorkerk Juliana v Stolberglaan 154	10u	ds RE Stiemer	ds B Bootsma-Gerritsen	mw ds HGT Kaai, Warmond	ds Bootsma	ds Stiemer HA
Mariahoeve Marlot	Kruispunt Diamanthorst 187	10u	dhr JW Hoffenaar 5/1 20u15 avondlof	ds J van den Berg HA	ds CM Schreuder Maassluis	de de Meij Mecima HA Bev ambtsdragers	ds JC van Dongen
	Pax Christikerk Vlamburg 2 open kerk	10u 12u	ds T Bergsma Kees Verchoor	ds Bakker Peter Bakker	ds PJ Bakker HA Kees Verschoor	ds P de Nooy Rt Peter Bakker	ds MJ Zandbergen Waddinxveen Kees Verschoor
Stadsdeel Laak	Laakkapel Deimanstraat 7	10u	cand MF Buitenwerf-vdMolen Ldn	ds WTV Verhoeven	ds R van Essen HA	ds van Essen	ds G Nagel Delft
	De Oase van Meursstraat 1	10u		kringviering			
Moerwijk / Morgenstond / Zuiderpark	Marcuskerk Jan Luikenlaan 90	10u	ds R de Reuver	ds T Bergsma	ds NW den Bok Utrecht	ds JD Eerbeek	ds KH Wigboldus HA
Transvaal / Valkenbos / Rustenburg	Valkenboskerk Zuiderparklaan 2	10u	ds KJ Koffeman	ds O Elseman	ds ME den Dulk S/T	ds KH Wigboldus	ds den Dulk
Regentessekwart.Z	Bethelkerk Th. Schwenckestraat 30	10u	ds KH Wigboldus	pastor MF van der Put	10u30! Naar kerk HFamilie ds Wicke en p. Engel	ds Elseman	ds Wicke
Vogelwijk Segbroek	Bergkerk Daal en Bergselaan 50	10u	ds O Elseman	ds ME den Dulk	10u30! Naar kerk HFamilie ds Wicke en p. Engel	ds JG Meynen Haarlem	ds O Elseman
	Maranathakerk 2e Sweelinckstraat 156	10.30u	ds IJ Akkerman S/T	ds DL Schiethart	Naar Noorderkerk 10u30 oecumenische dienst	dr P Lugtigheid, Delft	ds Akkerman
Zeeheldenbuurt Regentessekwartier-N	Noorderkerk Schuijtsstraat 9/11	10u 19u	ds W Verdonk HA	dr B Wentsel	10u30 !! oec dnt dss Verdonk en Stiemer	ds WL Pera Leersum	ds Winter 19u citydnt ds P Dekker Meppel
Morgenstond / Zuiderpark / Houtwijk	Thomaskerk Harmelenstraat 108	10u	ds JA Tielkemeijer	ds P Lugtigheid	ds Tielkemeijer S/T	ds JC Eikelboom	ds Tielkemeijer
Vruchtenbuurt	Bosbeskerk Bosbesstraat 5	10u	ds AR de Meij Mecima	ds JC Eikelboom	ds Eikelboom S/T	de NA Riemersma	prof dr NW den Bok
	Abdijkerk Willem IIIstraat 40	10u	naar Ontmoetingskerk gez.dnt	ds J Korf	ds FB Fennema	naar Ontmoetingskerk	ds Korf S/T
Loosduinen	Ontmoetingskerk Louis Davidsstraat 2	10u	ds MJT Burema	ds FB Fennema	ds H Kamphuis	Afscheid dss Burema en Kamphuis	ds Th Koelewijn
	Bethelkerk Loosduinen Händellaan 50	10u	ds NL van Dorp S/T	ds NA Riemersma	dr MSF Kemp	ds JA Tielkemeijer	dr A Jonges
Bouwlust Vrederust	Salvatorkerk Vrederustlaan 96	10u	ds H Kamphuis	Dhr D Alkema	cand mw MF Buitenwerf - van der Molen Ldn	ds N de Lange Zoetermeer	mw E van Bolhuis-Szabo
	Bethelkerk Scheveningen Jurriaan Kokstr. 173	10u 17u	ds J Maasland	ds N Schelhaas ds A Mak dnt a/zee	dhr F Timmers Ldn	10u naar oecum dnt in Antonius Abt	ds Maasland HA
Scheveningen Dorp	Oude Kerk Keizerstraat 8	10u 17u30	ds J Quist prof dr W Balke	ds J Quist voorb HA ds J Christ Katwijk / Z	ds J. Quist HA ds Quist dankzegging	ds LC Geluk Rt cand DJ Thijs jeugdnt	ds J Quist ds J Maasland
	Nieuwe Badkapel Nieuwe Parklaan 90	10u	ds J van den Berg	ds HJ van Haarlem S/T	ds AR de Meij Mecima	naar Antonius Abt 10u p. Batist ds Maasland	prof dr PN Holtrop
Belgisch park Statenkwartier - W	Prinses Julianakerk Tesselsestraat 6	10u 17u30	ds BH Weegink Katwijk ds F J van Harten	ds AJ Rienstra ds E Bouman Katwijk	ds FJ van Harten ds W ten Voorde jeugd.	ds J Quist, voorb HA ds AJG Dronkert	ds van Harten HA ds Borsje Katwijk dankz
Duindorp	De Toevlucht Laan van Hoornwijk 140	10u	mw P Vossegat de Bruin Zoetermeer	ds M Visser Delft	ds A Minnema Bevest. ambtsdragers	ds A Minnema	mw S Smedinga Rijswijk
Ypenburg	De Leidraad Harriët Freezerhof 28	10u	heel Leidschendam naar Hulp en Heilkerk	ds N Paap	ds ThL Haitjema	dhr MA Boelen	ds F de Vries Bouwstra
Leidschenveen							

Kerken in overige categorieën

PKN-Kerken voor de hele stad	Bethlehemkerk Laan van Meerdervoort 627	10u 17u	ds M van Dam Hagestein ds MA v d Berg Z'rmeer	ds G Lustig NwerkerkIJ cand W Westland Renswoude	ds HvdBelt Woudenberg ds H Liefting Delft	ds J Westland Houten ds L Wüllschlegler M'brg	ds CD Zonnenberg Ochten ds LJ Geluk Rt
	Houtrustkerk Beeklaan 535	10.30u	ds KH van Klaveren	ds GA de Groot	naar Noorderkerk 10u30 oecumenische dienst	ds KH van Klaveren	ds AH van Oudenallen
	Kloosterkerk Lange Voorhout 2	10u 10.30u	ds Klokke Nieuwjaar !	ds Lanooij HA	ds MR Klokke	ds MPCF Lanooij HD	ds Klokke cantate
	Evang. Lutherse Gemeente Lutherse Burgwal 9	10.15u	ds LH van Rouendal	ds E. de Fouw	ds W.T.V. Verhoeven	ds Verhoeven	ds H Onderstal
	Eglise Wallonne Noordeinde 25	10.30u	pasteur J Haafkens	pasteur van der Lingen Sainte Cène	dr A van der Lingen	pasteur GA Staal	pasteur van der Lingen
Overige kerken voor de hele stad	American Protestant Ch. Esther de Boer vRijkslaan 1	9u	quiet trad. worship, 10u Praise ! 11.30u traditional serv. with choir	quiet trad. worship, 10u Praise ! 11.30u traditional serv. with choir	quiet trad. worship, 10u Praise ! 11.30u traditional serv. with choir	quiet trad. worship, 10u Praise ! 11.30u traditional serv. with choir	quiet trad. worship, 10u Praise ! 11.30u traditional serv. with choir
	Anglican Church Arij van der Spuiweg 1	8.30u	& 11u Holy Communion, 9.30u family worship 18.30u evening service	& 11u Holy Communion, 9.30u family worship 18.30u evening service	& 11u Holy Communion, 9.30u family worship 18.30u evening service	& 11u Holy Communion, 9.30u family worship 17u Choral Evensong	& 11u Holy Communion, 9.30u family worship 18.30u evening service
	Apostolisch genootschap Loevesteinlaan 170	9.30u	sameenkomst	sameenkomst	sameenkomst	sameenkomst	sameenkomst
	Baptistengemeente 4Heemskinderenstraat 91	10u	sameenkomst	sameenkomst	sameenkomst	sameenkomst	sameenkomst
	Deutsche Ev. Gemeinde Bleijenburg 5	10.30u	Pf E Benz-Wenzlaff	Pfrn B Wenzlaff	Pf E Benz-Wenzlaff	Pfrn B Wenzlaff	Pf E Benz-Wenzlaff
	Doopsgezinde gemeente Paleisstraat 8	10.30u	ds L Penner	ds Penner	ds JF Postma	Ringdag, hier geen dienst	ds Penner
	Ekklesia Brouwersgr. 2-K in steeg door hek	11u	X	Planten om te oogsten	X	Ruth - Esther	29/1 10u30 3e haagse lieddag in de Boskant
	Evang. Broedergemeente Herrnhutters Chasséstraat 1	10u 11u	ds D Toemin	ds M Lieveid	naar Noorderkerk 10u30 oecumenische dienst	br C Koopmans	ds D Toemin
	Genootschap der Vrienden - Quakers Stadhoudersln.8	10.30u	stille sameenkomst	stille sameenkomst	stille sameenkomst	stille sameenkomst	stille sameenkomst
	Leger des Heils Prinsegracht 57	10u	sameenkomst	sameenkomst	sameenkomst	sameenkomst	sameenkomst
	Ned. Indonesische k. G.KIN Thomaskerk den Haag of Nieuwe kerk Rijswijk	12.30u 14u	ds J Linandi	ds BJ Pakpahan	ds JM de Klerk	ds S Tjahjadi HA	ds JG Luinstra
	Oud-Katholieke kerk Juffrouw Idastraat 7	10u	eucharistieviering ook elke wo.12.45u	eucharistie geen vesper ook viering 15/1 12.45u	eucharistieviering ook elke wo.12.45u	eucharistieviering ook elke wo.12.45u	eucharistieviering ook elke wo.12.45u
	Remonstrantse kerk Ln v Meerdervoort hg 955	10.30u	ds RF Philipp	ds M Sloomans	ds JF Goud	ds Philipp	ds Sloomans
	Vrije Evangelische Gem. Zoutkeetsingel 112	10u	naar Noorderkerk	ds E Spee	naar Noorderkerk 10u30 oecumenische dienst	ds W Verdonk	ds Th L Hettema
Ziekenhuizen	Bronovo Ziekenhuis Bronovolaan 5	10u	ds E Hulsman	pastor JC Koeleman	ds JW Steenberg	ds Hulsman	ds Steenberg
	Hagaziekenhuis Leijweg 275	10u	pater JB Beijk	pastor HW Hoefman	ds E Baars	ds SMA Wevers-van der Feltz	pater JB Beijk
	MCH Westeinde Lijnbaan 32	10u	pastor A de Grujter	pastor Hoogendoorn	pastor de Grujter	ds IJ Visser	pastor AG Wessel
	MCH Sint Antoniusshove B. Banningln 1 Ldsch'dam	10.30u	pastor AG Wessel	ds I J Visser	pastor Wessel	pastor M Hoogendoorn	pastor de Grujter
Parnassia	Franciscuskerk Monsterseweg 93	10.30u	ds H Th Vollebregt	ds MT Minnema S/T	pastor H Delemarre	pastor C van Straten S/T	ds MH Kroes
	Clarakapel Rozenbottelstraat 14	10.30u	pastor H van Breukelen	pastor H Delemarre	pastor C van Straten	pastor JA Smit	pastor H Delemarre
dienst met doventolk	Koningkerk B. Ingenhoseslaan 4 Vbg	10.00u	ds CW van der Meij		ds M Veen		

- Doordeweekse diensten:
- Aandachtscentrum Schoolstraat 18 di t/m vr 13u stilteviering
 - Kloosterkerk elke wo 19.30u vesperviering
 - Evangelisch Lutherse Kerk elke wo 12.45-13u middaggebed
 - Zorgvlietkerk, Prins Mauritslaan 10, elke vr 20u Taizé avondgebed
 - Bethelkerk Th. Schwenckestraat 30 elke maandag 19.30u avondgebed

Symbolen: ♪ met cantorij, muziek etc.
X = geen dienst
☞ geen opgave ontvangen, zie www.kerkindenhaag.nl

Samenstelling: Kerkelijk Bureau Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage. Opgave en wijzigingen: e-mail: hagepreken@casema.nl Telefoon (070) 385 87 07.
Adres: Diamanthorst 187, 2592 GD 's-Gravenhage. Tehuizen publiceren intern eigen diensten, zie ook op internet: www.kerkindenhaag.nl

VOOR ADRESSEN VAN KERKEN ZIE PAGINA 6.

Aankondigingen van februari voor 7 januari aanmelden via de website: www.kerkindenhaag.nl.

Meer agenda op de site
www.kerkindenhaag.nl.

Nieuwjaarsconcert

Traditioneel nieuwjaarsconcert door organist Herman van Vliet op het Bätzorgel.

Entree gratis ■ Za. 1 jan., 15.30 u ■ Lutherse Kerk

Driekoningen

Eucharistieviering voor het hele gezin rondom het verhaal van de drie koningen. Elk kind ontvangt de zegen en een bede om kracht voor de ouders bij de geloofsopvoeding.

Zo. 2 jan., 10.30 u ■ H. Antonius Abtkerk, Scheveningseweg 235

Marriage course

Begin van cursus met praktische handvatten om te bouwen aan een gezonde relatie.

Kosten € 130 per echtpaar, incl. diner en studiemateriaal ■ Info 391 06 21 of marriage-coursescheveningen@gmail.com ■ Zo. 2 jan., 18.45 u

ABC christendom

ABC-cursus over de christelijke traditie o.l.v. Margreet Klokke en Rienk Lanooy. Aanmelden via www.kloosterkerk.nl ■ Eerste keer wo. 5 jan., 20.15 uur ■ Kloosterkerk

Hugo de Groot

Advocaat en theoloog Jan Paul Heering spreekt over Hugo de Groot (1583-1645), grondlegger van het volkenrecht en theoloog. In 1992 verscheen van Heering het boek *Hugo de Groot als apologet van de christelijke godsdienst*.

Toegang: € 2,50 ■ Woe 12 jan., 20 u ■ Remonstrantse kerk

Badkapelconcert

Nieuwjaarsconcert met dans- en salonmuziek door het salonorkest Grandisno.

Entree: € 15,- incl. consumptie ■ Za. 8 jan., 16 u ■ Nieuwe Badkapel

Kuitert en Hendrikse

Serie avonden over de vraag: is God van gezicht veranderd? Vanavond over 'van Kuitert tot Hendrikse'.

Ma. 10 jan. 20 u ■ Bosbeskapel

Vlucht naar Egypte

In Mattheus 2 wordt verteld dat Jezus, Josef en Maria naar Egypte vluchten. De exacte plaats wordt echter niet genoemd. Op basis van bijbelse profetieën (Hosea, Jesaja) en speculaties is door de eeuwen een traditie ontstaan. Een

avond over hoe deze traditie zich langzaam door de eeuwen heeft ontwikkeld biedt inzicht in het geloofsleven van christenen in Egypte.

Woe. 5 jan., 19.30 u ■ Christelijke Gereformeerde Jeruzalemkerk ■ Pomonaplein

Alzheimercafé

Ontmoetingsplek voor mensen met demantie en hun familie.

Di. 11 jan., 19.30 u ■ Nutshuis, Riviervismarkt 5

Impulsmiddag over liefde

Impulsmiddag voor voorgangers, musici, vrijwilligers, koorleden, kosters. Verteller Peter Vermaat laat aan de hand van een Oosters sprookje de spanningsvelden van liefde, verlangen en lijden zien.

Woe 12 jan., 14 u ■ Franciscuskerk ■ Monsterseweg (Parnassia Bavo Groep)

Christenvrouw

Ds. R. de Reuver spreekt bij De Christenvrouw over: de kerk van alle tijden en plaatsen, de kerk in de stad.

Do. 13 jan., 10 u ■ Marcuskerk

Alphacursus

Cursus voor wie op een ontspannen en gezellige manier wil kennismaken met het christelijk geloof. Elke avond begint met een gezamenlijke maaltijd.

Info ds Ruud Stiemer ■ 382 52 65 ■ stiemer@solcon.nl ■ Eerste avond do. 13 jan., 18.30 u ■ Noorderkerk

Darwins engel

Kring over het boek *Darwins engel* van John Cornwell, een humoristische verdediging van de christelijke godsdienst in de moderne wereld.

Opgave: j.c.eikelboom@zonnet.nl ■ Do. 13, 27 jan., 20 u ■ Bosbeskapel

Orgelconcert

Concert door organist Aarnoud de Groen.

Entree: € 5,- ■ Za. 15 jan., 20 u ■ Bethlehemkerk

Zangdienst

Zangdienst van Stichting Radiogemeente, met koor.

Zo 16 jan., 19 u ■ Christus Triumfatorkerk

Integratie

Is integratie maakbaar en zo ja, door wie dan? Lezing door Halleh Ghorashi, bijzonder hoogleraar management van diversiteit en integratie aan de VU.

Entree is € 5,- ■ Di 18 jan., 20.15 u ■ Kloosterkerk

Mystiek van Luther

Lezing door pastor John Batist over de mystiek van Maarten Luther.

Do 20 jan., 20 u ■ Pastorie H. Antonius Abtkerk ■ Scheveningseweg 233

Locke en Hume

De wijsgerige kring behandelt vanavond John Locke en David Hume. De filosofie van Hume wekte Kant uit zijn 'dogmatische sluismer'.

Kosten € 3,50 ■ Do 20 jan., 20 u ■ Houtrustkerk

Bachcantate met uitleg

Uitvoering van cantate 'Alles nur nach Gottes Willen' (BWV 72), met educatieve toelichting door dirigent Arie Eikelboom.

Zo 23 jan., 10.30 u ■ Maranathakerk

Coaching voor vrijwilligers

Bent u al jaren (kerkelijk) vrijwilliger en bent u toe aan herijking van uw wensen, talenten en mogelijkheden? Cursus: 'Op weg naar de Gouden Jaren'. Voor 50-plussers, gratis. Aanmelden via hbuntjer@steknet.nl of 318 16 16.

Di. 18, 25 jan., 1, 8 febr. 9.30 – 12 u ■ Lucaskerk ■ Toegang gratis

Liturgie

Vier bijeenkomsten over de rk liturgie. Eerste keer ma 24 jan., 19.45 u ■ Pastorie voormalige Teresiaparochie ■ Apeldoornsestraat 240

Kerk en stage

Informatie-avond over maatschappelijke stage voor kerkelijke wijkgemeenten. Opgave via: jgrotendorst@steknet.nl ■ Di 25 jan., 19.30 u ■ Hof, Riviervismarkt 2

Lastige vragen

Ds. Karl van Klaveren leidt op 'lichte toon' – aan de hand van krant, televisie, film, kunst, literatuur en muziek – een

COLOFON

KERK IN DEN HAAG MAANDBLAD
WWW.KERKINDENHAAG.NL WEBSITE

Januari 2011, jaargang 14, nr. 132.

Uitgave van de Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage, de Evangelisch-Lutherse Gemeente Den Haag, de Gereformeerde Kerk van 's-Gravenhage-Oost en de rooms-katholieke Stadsstichting Vliethaghe.

Contact:
redactie@kerkindenhaag.nl
Tel. (070) 397 24 88,
Folke Bernadottestraat 44,
2552 NZ Den Haag

Hoofdredacteur: Jan Goossensen
Eindredacteur: Margot C. Berends

Redactie: Henk Baars, Walthar Burgering, Rob van Essen, Jonathan van der Geer, Hens Haeck, Margreet Klokke, Anneke Leewis-Bickes, Paul Schott, Trinette Verhoeven, Claartje Vinkesteyn, Marijke Witteman.

Overige medewerkers:
Pieter van Schouwenburg (opmaak), Rogier Chang (fotografie), Sharda Dihal en Jaap van den Berg (rubriek kerkdiensten), Lemuel (website).

ADVERTENTIES:
WWW.KERKINDENHAAG.NL
E-MAIL: INFO@KERKINDENHAAG.NL
TEL. KANTOORUREN: (070) 385 87 07.

Los postabonnement: € 17,50 per kalenderjaar (10 nummers). Opgave: pgdh@xs4all.nl of 385 87 07. Rek.nr. 777 49 10 t.n.v. Kerk in Den Haag.

gesprek over 'lastige vragen'.
Kosten 3,50 euro ■ Woe 26 jan., 14.15 u ■ Houtrustkerk

Kerk op internet

Vier avonden over de kerk binnen en buiten: heeft de kerk een hoge of lage drempel, wat ervaren kerkmensen en mensen van buiten de kerk? Thema vanavond: kerk op het internet.

Woe 26 jan., 20 u ■ Bethelkerk ■ Traviatastraat 25

Meditatieve viering

Elke 4e woensdagavond meditatieve viering volgens Ignatiaans model. Teksten, lied, stilte, nagesprek.

Info 364 81 96 of l.d.knook@casema.nl ■ Woe 26 jan., 20 u ■ Titus Brandsma-parochie ■ Kamperfoeliestraat 279

Gedichten

Praten over een gedicht of lied. Zelf gedichten schrijven. Serie avonden 'Dichter bij dichten'. Begeleiding Adriëne van der Kraats-Vooijs, dichter en lerares, en ds. Jacob Korf, poëzieliefhebber.

Do 27 jan., 20 u ■ Abdijkerk

Lofprijzingsavond

Avond voor iedereen die van enthousiaste lofprijzing en intense aanbidding houdt.

Za. 29 jan., 19.30 u ■ Pax Christikerk

Driekoningenconcert

Concert met Fluitoctet Blow Up! en Wim Voogd, organist.

Zo 30 jan., 15.30 u ■ Marlotkerk ■ Bloklandplein 15

PERSONALIA

A. van Niekerk overleden

Ds. Andries P van Niekerk is overleden. Hij was Zuid-Afrikaan van herkomst en is gereformeerd predikant geweest in Dronrijp en Honselersdijk. Vanaf 2003 was hij predikant in verpleeghuis de Lozerhof, vanwaar hij per 1 september met emeritaat ging. Hij is 65 jaar geworden.

INGEZONDEN

Beroepsdemonstrant

Het artikel 'De politie zette me weer keurig af bij het Binnenhof' (KDH 131) heeft mij nogal bevreemd. Wat beoogt de demonstrant hiermee? Worden wij aangemoedigd om ook Israël te boycotten? Verdient hij ons medelijden omdat hij voor zijn mening soms moet lijden? Ik geloof in de God van Abraham, Izaäk en Jacob en weet uit de bijbel dat de rol van het volk Israël nog niet uitgespeeld is. Het lijkt mij niet juist om een artikel, dat in wezen een hetze tegen Israël is, te plaatsen in een blad dat kerkmensen wordt toegezonden. Mij heeft het in ieder geval gekwetst.

E.C. Torn-Putto

Discussie bijbel en koran

Ik word zo moe van al dat afzetten tegen de islam. Heel jammer dat Kerk in Den Haag daar nu ook aan meedoet! Nog meer zoeken naar verschillen, in plaats van positief kijken naar overeenkomsten. Bah.

Elly Poldevaart

OPROEP

Organist m/v gezocht

In woonzorgcentrum Landscheiding in Mariahoeve is tweemaal per maand zondag om 14.30 uur een viering. Gezocht: een organist (vrijwilliger), voor gemiddeld één keer per maand. Info: Mark van der Laan, geestelijk verzorger, (06) 13 43 64 86 of mvdlaan@cardia.nl.

Liederen van Huub Oosterhuis

Lieddag met liederen van theoloog/dichter Huub Oosterhuis, uit de Dominicus in Amsterdam en van het Nieuw Liedfonds, afgewisseld met passende teksten, gedichten en gebeden. Handreikingen voor de samenstelling van een liturgie.

De lieddag staat onder leiding van Jan Hulsbergen, dirigent van het Jehnka koor van de Ignatiusparochie en van Fokke de Vries, dirigent van de zanggroep Lukas/Ekklesia.

Kosten: € 15,-, inclusief bladmuziek, koffie en thee ■ Aanmelden o.v.v. stempartij, via info@steknet.nl (o.v.v. Haagse lieddag) of via 070 – 318 16 16 ■ Za 29 jan., 10.15 u ■ De Boskant ■ Fluwelen Burgwal 45

BIJBELS QRS OOG EN OOR

Iemand vertelde me, dat er één bijbeltekst was, waar ze uit leefde. Dat was een regel uit Psalm 32. Daarin laat de dichter God zeggen: Mijn oog is op u. Soms stond ze met dit zinnetje op. Dan deed ze de gordijnen open, zag het licht naar binnen komen, en dacht: Mijn oog is op u. Soms moest ze eraan denken, als ze naar het portret keek van haar overleden man: Mijn oog is op u. En soms kwamen deze woorden ook in haar op, als ze zich midden in massa mensen bevond – op de Haagse Markt bijvoorbeeld – : Mijn oog is op u.

De bijbelschrijvers gebruiken vaak menselijke beelden, wanneer zij over God vertellen. Zoals zij kunnen zeggen, dat Gods oog op hen rust, kunnen zij hem ook vragen, om zijn oor tot hen te neigen. Zij hebben het over zijn mond, die tot hen spreekt, over zijn handen die hen leiden, en over de mantel van zijn licht die soms even zichtbaar wordt aan de hemel. Maar – en dat is opvallend – zij combineren deze beelden nooit met elkaar. Geen enkele keer heeft hun God dit alles tegelijk:

ogen, oren, mond, handen en een mantel. Hij is voor hen geen man op een volk. Zij beseffen terdege, dat hij hen verre te boven gaat. Waarom gebruiken zij dan toch dit soort menselijke beelden? Het is een manier van een ervaring onder woorden brengen. Ze hebben het gevoel, dat ze de Eeuwige soms even ontmoeten. Dan voelen zij zich als een 'jij' tegenover een 'Ik'. Over dit moment kunnen zij niet in abstracte termen spreken. Het is voor hen iets persoonlijks. Zij voelen zich gezien, gehoord, aangesproken of vastgehouden. En ook al kunnen zij die Ander niet zien, toch was deze ontmoeting even reëel voor hen als die van mens tot mens.

Een dergelijke ontmoeting kan heel verschillende verschijningsvormen hebben. De vrouw met wie dit stukje begon, ervoer enkel dat ze op een bijzondere manier gezien werd, als ze alleen was of zich alleen voelde. Van een ander weet ik, dat hij dit juist kan beleven in kerkdiensten. Dan wordt er iets gezegd in de preek of in de gebeden, dat precies

aansluit bij wat hem op dat moment bezighoudt. En van een derde weet ik, dat dit haar wel eens overkomt in menselijk contact. Dan is er iemand, die echt kan luisteren. Dat is zeldzaam. Een Godsgeschenk. Op zo'n moment kan zo'n oude regel uit een psalm weer nieuw worden: Mijn oog is op u... of Ik heb mijn oor tot u geneigd...

MARGREET KLOKKE

Bron: K. BOUHIJS EN K.A. DEURLOO, TAALWEGEN EN DWALWEGEN.

Margreet Klokke, predikant van de Kloosterkerk, en Trinette Verhoeven, predikant van de Lutherse Kerk, schrijven om beurt een aflevering van deze theologische rubriek. De titel is een knipoog naar het befaamde boek 'Bijbels ABC' van K.H. Mis-kotte.

Veel bidden en Goudse kaas eten

Een van de kunstenaars van Kunstgreep (pagina 1) is Truus Groen. Zij maakte een boek en een tentoonstelling met portretten en teksten van honderdjarigen. 'In tegenstelling tot de in onze moderne cultuur gangbare verbeelding van ouderdom wordt in de portretten juist gezocht naar de waardigheid, rijkdom en kracht van ouderdom. De schoonheid van versletenheid, zoals bij oude eiken.' Aan alle honderdjarigen vroeg Truus Groen wat ze hebben gedaan om zo oud te kunnen worden. De antwoorden variëren van 'veel Goudse kaas eten' en 'altijd goed gehumeurd zijn' tot 'veel bidden' en 'veel lol maken'. Gertruida Eertman (foto) antwoordde: 'Dat weet alleen Onze Lieve Heer.'

Groen maakte ook een serie foto's van honderdjarige handen. Voor deze gevouwen handen ontving zij in 2008 de Jacob Hartogprijs van Pulchri Studio.

Het boek 100 x 100 is verkrijgbaar via truus@truusgroen.nl, (06) 15 09 40 84, www.truusgroen.nl. De tentoonstelling is tot eind februari in woonzorgcentrum Leilinde, Harriët Freezerhof 32 (Leidschenveen).

Cd met orgelmuziek

Nog even terug in de Pauluskerk

NIEUWS De Pauluskerk is al een jaar gesloten. Voorbijgangers hebben onlangs kunnen zien hoe heiligenbeelden in de puinbak belandden. Maar gelukkig is er een kleine wederopstanding te melden. Er is een cd uitgekomen waarop nog eenmaal het Paulusorgel klinkt.

EEN JAAR GELEDEN WERD DE ROOMSKATHOLIEKE Pauluskerk aan de Mgr. Nollenslaan (tussen Vruchtenbuurt en Waldeck) aan de eredienst onttrokken. Daarmee kwam een einde aan een periode van vierenvijftig jaar liturgieviering in dit monumentale kerkgebouw. Aan weinigen was bekend dat deze kloekke kerk ruimte bood aan een indrukwekkend orgel van 27 stemmen. Mede dankzij de schitterende akoestiek had dit orgel een prachtige, majestueuze klank. Het instrument was in 1960 gebouwd door de firma B. Pels & Zoon en zowel in 1974 als in 1986 door de opvolgers van deze orgelfirma herzien en uitgebreid.

Tussen 1974 en 1990 was Folkert Grondsma (1944-2000) er organist. Hij was een getalenteerd man, opgeleid aan het Groningse conser-

vatorium door Wim van Beek. Hij wist dit orgel uit de anonimiteit te halen door geregeld concerten te organiseren.

Hollandse meesters

Door de sluiting van de kerk hangt de toekomst van dit orgel nu aan een zijden draadje. Op dit moment wordt naarstig gezocht naar een herbestemming, omdat zo'n instrument beslist een tweede leven op een andere locatie verdient. Het is daarom een uitstekend idee geweest van de organist Jeroen de Haan (1968), organist van de Evangelisch-Lutherse kerk in Woerden, om in deze kerk zijn eerste cd op te nemen. Hij speelt daarop 'Hollandse Meesters'; daarmee bedoelt hij vooraanstaande componisten uit de twintigste eeuw, zoals Willem Mudde, Adriaan Schuurman en Jaap Dragt. De cd wordt ge-

opend met een prachtige koraalpartita van de hand van de genoemde Folkert Grondsma, die dit werk schreef ter gelegenheid van de heringebruikname van het orgel in 1986. Net als deze opening bevat de cd voor ongeveer de helft concertante werken die in eerste instantie geschreven zijn voor de protestantse eredienst.

Jeroen de Haan ziet kans op een geïnspireerde manier dit orgel tevoorschijn te toveren. Met deze opname heeft hij er aan bijgedragen dat een belangrijke Haagse orgelplek in de herinnering wordt vastgehouden. Een waardevol document derhalve, zeer het aanschaffen waard.

HENK LEMCKERT

VERKRIJGBAAR VIA WWW.JEROENDEHAAN.NET OF TEL. (070) 368 90 47.

Bidden in het zand

IN DE WEEK VAN GEBED IS IN HET kerkgebouw van de Vrije Evangelische Gemeente iedere avond een bidstond. Er staat een kunstobject – een 'Gebedskamer' – waarin op allerlei manieren gebeden kan worden. Je kunt een gebed schrijven in het zand. Het gebed vervluchtigt snel, maar 'in de eeuwigheid zal het niet vergeten worden'. Ook kun je er bidden

door brood te breken, of door het gebed op te schrijven in een intentieboek of op kaartjes. Voor het eerst doet dit jaar het justitiepastoraat mee. Er is een gebedsavond in de gevangenis, samen met gedetineerden.

VAN 15 TOT 22 JANUARI, ZOUTKEETSINGEL 112, WWW.WEEKVANHETGEBED.NL.

Slotviering in de Exodus

De laatste dienst in de Exoduskerk (Bouwlust/Vrederust); het predikantenechtpaar Burema/Kamphuis ging voor. Het gebouw is gesloten en de gemeente is samengegaan met de Salvatorkerk. Een impressie van de viering staat op www.kerkindenhaag.nl.

FOTO BEN W. DAMEN

Kleuren van de ziel

Ruud Bartlema, kunstenaar en theoloog, geeft op uitnodiging van het Genootschap Nederland-Israël een lezing over de schilderkunst van Marc Chagall. In deze lezing, getiteld 'Kleuren van de ziel', laat hij de chassidische achtergrond van deze schilder zien aan de hand van een powerpointpresentatie. Chagall (1887-1985) is geboren in (Wit) Rusland en ging in 1910 in Parijs wonen. Hij schilderde veel bijbelse taferelen. In de jaren zestig maakte hij een serie ramen voor de synagoge van het Hadassah Universitair Medisch Centrum in Jeruzalem en muurschilderingen voor het parlement.

Woensdag 12 januari, 20 uur. Christus Triumfatorkerk, hoek Juliana van Stolberglaan / Laan van NOI. Toegang € 5,-.

VONDST

EEN GOED WOORDJE VOOR DE FARIZEËRS

'Als je een loot in de hand hebt en op het punt staat die te planten, en iemand komt je zeggen dat de messias eraan komt, maak dan eerst je werk af.' Dit is een citaat uit de oude rabbijnse literatuur. Rabbijnen moesten niet veel hebben van messianisme. Ze hadden hun buik vol van religieus gemotiveerd verzet tegen de Romeinen. Het leidde tot langdurige guerrillaoorlogen. Dat waren precies het soort oorlogen waar Romeinen niet van hielden. En als ze uiteindelijk zo'n oorlog toch weer wonnen, volgde steevast een gruwelijke vergelding op de bevolking.

Veel beter was het om goede relaties aan te knopen met de Romeinen die in het land waren gelegerd. Dan kon je ten minste verdienen aan de handel met de legioenen en was het zo mogelijk aansluiting te krijgen met de Romeinse economie. Daarenboven waren de Romeinen in godsdienstig opzicht bijzonder praktisch. Je was dan wel verplicht hun goden te vereren in Romeinse tempels, maar het was alleen de handeling die telde. Dat was een erkenning van hun gezag. Oprecht geloof werd niet verlangd. Jezus was zich daar zeer wel van bewust. Ook hij zocht niet de confrontatie met de Romeinen. Ner-

gens voor nodig, want je kon vrij zijn in je geloof, ook al kon je misschien niet altijd alle handelingen uitvoeren die daarbij hoorden. Dat was iets dat zijn discipelen nooit goed hebben begrepen. Ook niet de latere joodse volgelingen van Jezus. Nog voordat de eerste eeuw van onze jaartelling voorbij was, bestond er al een scheiding tussen het rabbijnse jodendom en de messianistische Jezusbeweging. Na de laatste grote en mislukte opstand tegen de Romeinen onder leiding van Bar Kochba [132-136] was het schisma tussen jodendom en christendom definitief. Messiaanse claims leidden tot rampen, zo ervoe-

ren de rabbi's wederom. De banden met joodse christenen verdwenen. En daarmee ook de brug tussen het jodendom en de tot het christendom bekeerde niet-joden. De pijn van dat schisma is nog steeds voelbaar.

De farizeeërs hadden veel sympathie voor Jezus en zijn boodschap. Maar ze vreesden de gevolgen. Als geen ander wisten ze hoe licht ontvlambaar het volk was. En wat voor verwoestende uitwerking macht kan hebben als ze eenmaal is ontketend.

PAUL MAKKEN